

پل سوئیزی، سمیر امین، دانیل سینگر
دالف میلی باند، کارلوس ویلاس، ریچارد لوبینز

آینده‌ی سوسیالیسم

(مجموعه‌ی مقالات)

ترجمه‌ی

ناصر زرافشان

فهرست

- ۷ یادداشت مترجم
- ۱۱ پیشگفتار بر چاپ جدید کتاب جامعه‌ی پسانقلابی / پل سوئیزی
- ۱۷ آینده‌ی سوسیالیسم / سمیر امین
- ۴۵ آیا پرومته دوباره در بند شده؟ / دانیل سینگر
- ۷۷ سوسیالیسم در عصر تردید / رالف میلی‌باند
- ۱۰۳ آیا سوسیالیسم هنوز راه چاره‌ای برای جهان سوم است؟ / کارلوس م. ویلاس
- ۱۲۹ نگاهی از عمق حوضیض / ریچارد لوینز

یادداشت مترجم

مقالات حاضر چند سال پیش ترجمه شد؛ اما تا این اواخر، به دلایل گوناگون، امکان انتشار آن‌ها فراهم نیامد. بخشی از بحث‌ها ناظر به آینده است، اما در بخش‌هایی هم که ناظر به گذشته و در تحلیل علل و دلایل فروپاشی بلوک شرق و تحولات دو دهه اخیر است، مسائلی مورد بحث قرار گرفته که هنوز برای کسان بسیار به شکل سؤال باقی است و به‌طور کامل پاسخگویی نشده است. به‌علاوه، برای کاوش در مورد آینده هم بررسی تجارب گذشته ضروری و حاوی درس‌های مهمی است.

نخستین مقاله‌ی این مجموعه پیشگفتار پل سوئیزی بر ترجمه‌ی ژاپنی مجموعه مقالات او به نام *جامعه‌ی پسانقلابی* است. این مقاله‌ی کوچک چکیده و نتیجه‌گیری کتاب یاد شده، و حاوی نکات مهمی است که «آن نوعی از شکل‌بندی دولتی که از انقلاب روسیه در اکتبر ۱۹۱۷ حاصل شد و پس از 'رهایی' اروپای شرقی از چنگال فاشیسم در ۱۹۴۵، به این منطقه هم تحمیل شد، در نهایت الگوی شکست‌خورده‌ای برای ساختمان سوسیالیسم بود»، و تلویحاً معتقد است که «رفقای بیشماری که طی سال‌های بسیار اصرار داشتند آینده‌ی دولت‌هایی را که از روی این الگو ساخته شده بودند با خوش‌بینی بنگرند، در اشتباه بودند. اتحاد

شوروی خود پس از یک انقلاب راستین سوسیالیستی در واقع از اواسط دهه‌ی ۱۹۳۰ که به شکل نوینی از جامعه‌ی طبقاتی، شکلی بسیار قدرت‌مدار، تبدیل شده بود و همین شکل را هم بر دولت‌هایی که در غرب مرزهای خود به وجود آورد تحمیل کرد.»

مقاله‌ی بعدی آینده‌ی سوسیالیسم نوشته‌ی سمیر امین است. سمیر امین پژوهشگر خلاق آفریقایی است و کار او به‌ویژه از این جهت اهمیت دارد که مسائل را از دیدگاه تأثیر تحولات جهانی بر سرنوشت جنوب (آسیا، آفریقا و امریکای لاتین) مورد بررسی قرار می‌دهد.

سوسیالیسم اندیشه‌ای است که در دوران جدید تاریخ بشر به‌طور طبیعی در جوامع سرمایه‌داری زاده شده است، زیرا زمینه‌های مادی و اجتماعی شکل‌گیری این اندیشه‌ی اجتماعی - که سرمایه‌داری پیشرفته است - نخست در غرب به وجود آمده است، و از این رو هم از جهت عینی پیش شرط‌ها و زمینه‌های مادی و فنی تحقق آن در جامعه‌ی سرمایه‌داری فراهم می‌شود و هم از جهت ذهنی بخشی از میراث تفکر اجتماعی غرب صنعتی است. اما سرمایه‌داری دیرزمانی است به تمامی جهان چنگ انداخته و کشورهای آسیا، آفریقا و امریکای لاتین را هم، در شرایطی که جریان طبیعی رشد خود این کشورها از درون به مرحله‌ی سرمایه‌داری نرسیده و توسعه‌ی موزون و همه‌جانبه‌ی سرمایه‌داری را طی نکرده بودند، در رابطه‌ای نابرابر و شرایطی نابرابر، به زائده‌های تأمین مواد خام و بازار فروش و سپس نیروی کار ارزان برای خود تبدیل کرد، و اکنون، با تشدید روند جهانی شدن سرمایه، در مجموع شرایطی به وجود آمده است که آینده و سرنوشت این نظام را تنها در مقیاس جهانی می‌توان بررسی کرد. امین از پژوهشگرانی است که مسئله را از چنین دیدگاهی با توجه ویژه به کشورهای جنوب مورد بررسی قرار می‌دهد.

مقاله‌ی سوم چکیده‌ی آخرین کتاب رالف میلی باند سوسیالیسم برای عصر تردید است که در سال ۱۹۹۴ از سوی انتشارات پالیتی پرس منتشر

شده. میلی باند یکی از هواداران برجسته‌ی سوسیالیسم دموکراتیک در دنیای انگلیسی‌زبان شناخته می‌شود. او تا آخرین سال‌های حیاتش با نشریه‌ی چپ جدید که خود یکی از بنیانگذاران آن بود، و نیز با نشریه‌ی *Socialist Register* که مدت‌ها عضو تحریریه‌ی آن بود همکاری و در آن‌ها فعالیت داشت. میلی باند علاوه بر تدریس در دانشگاه‌های امریکا و انگلیس مؤلف یک‌رشته از کتاب‌ها و مقالات متعدد در تحلیل ماهیت سرمایه‌داری معاصر نیز هست، اما همان‌طور که اشاره شد علاوه بر مسائل مربوط به ماهیت نظام جهانی سرمایه‌داری، در زمینه‌ی مسائل سیاسی سوسیالیسم نیز آرا و مواضع ویژه‌ای داشت که در مواردی با آرا و مواضع اصول‌پرستانه‌ی مارکسیستی و به‌طور ویژه با لنینیسم افتراق دارد. در این زمینه‌ی مشخص، او بیشتر تحت تأثیر هارولد لاسکی استاد خود قرار داشته است. در هر حال و بدون این‌که انتشار این مقاله به معنای تأیید یا رد نظرات او باشد، از جهت ضرورت آگاهی از آرا و اندیشه‌ها و طرح او در زمینه‌ی جامعه‌ی سوسیالیستی خلاصه‌ی آخرین کتاب او در این مقاله ارائه شده است.

دانیل سینگر نویسنده‌ی مقاله‌ی بعدی شخصیتی است که مخصوصاً خوانندگان مانثلی ریویو و نیشن اخیراً با یک سلسله از نوشته‌های نافذ و مؤثر او درباره‌ی دگرگونی‌های مستمر اتحاد شوروی و اروپای شرقی روبه‌رو بوده‌اند، و در این مجموعه نیز ترجمه‌ی یکی از مقالات او را به نام آیا پرومته دوباره در بند شده؟ خواهند خواند. دیدگاه سینگر همواره متأثر از چشم‌انداز جهانی و نگرش بین‌المللی روزا لوگزامبورگ است و برداشت او از وضعیت جاری در اروپا و جهان هم به‌طور اساسی بر این نگرش روزا متکی است که «انقلاب را باید پدیده‌ای جهانی و سراسری تلقی کرد که در طول دوره‌ای تاریخی گسترده می‌شود و به این ترتیب هم پیشرفت‌ها و هم عقب‌نشینی‌هایی، هم پیروزی‌ها و هم شکست‌هایی را دربر می‌گیرد». این توانایی تجسم تحولات جامعه در چشم‌اندازی